

BEGIJNHOFWONING VAN JOZEF TAEYMANS

19de-eeuwse begijnhofwoning | **Begijnhof 4** | 2300 Turnhout

CHE-analyse | bouwhistorische studie

Opgemaakt door **ARAT ■ architecten**

Fraikinstraat 71 | 2200 Herentals | E architectuuratelier@arat.be | T 014 24 86 90 | W www.arat.be

Opgemaakt te Herentals | 3 april 2019 – aangevuld 8 december 2023

Opdrachtgevend bestuur: **OCMW Turnhout**

Albert Van Dyckstraat 20 | 2300 Turnhout

Contactpersoon | Lieve Wouters

T 014 47 42 31 | E lieve.wouters@ocmwturnhout.be

HOOFDSTUK 01	INLEIDING	3
01.01	GEGEVENS	3
01.02	BESCHRIJVING VIOE	3
01.03	ALGEMEEN	4
01.03.01	ICONOGRAFISCH MATERIAAL	5
01.03.02	MUTATIE	7
01.03.03	TPOLOGIE	8
HOOFDSTUK 02	EXTERIEUR WOONHUIS	11
02.01	VOORGEVEL	11
02.01.01	SCHRIJNWERK	12
02.01.02	DAK	13
02.02	ACHTERGEVEL	13
02.02.01	SCHRIJNWERK	14
02.02.02	DAK	15
HOOFDSTUK 03	INTERIEUR WOONHUIS	17
03.01	ALGEMEEN OVERZICHT PLANOPBOUW	17
03.02	GELIJKVLOERS.....	18
03.02.01	LOKAAL 0.01 – INKOM- EN TRAPHAL	18
03.02.02	LOKAAL 0.02 – WOONKAMER.....	19
03.02.03	LOKAAL 0.03 – KEUKEN.....	20
03.02.04	LOKAAL 0.04 – BERGING	21
03.02.05	LOKAAL 0.05 – BADKAMER	21
03.03	KELDER	22
03.04	EERSTE VERDIEPING	23
03.03.01	LOKAAL 1.01 – TRAPHAL	23
03.03.02	LOKAAL 1.02 – SLAAPKAMER STRAATZIJDE	23
03.03.03	LOKAAL 1.03 – SLAAPKAMER TUINZIJDE.....	24
03.05	ZOLDER	24
03.05.01	LOKAAL 2.01 – TRAPHAL	24
03.05.02	LOKAAL 2.01 – ZOLDERKAMER	25
03.06	ALGEMEEN APPRECIATIE INTERIEUR.....	25
HOOFDSTUK 04 BOUWFYSISCHE ANALYSE	27	
04.01	HOOFDGEBOUW EXTERIEUR.....	27
04.01.01	VOORGEVEL	27
04.01.02	ACHTERGEVEL.....	28
04.01.03	BUITENSCHRIJNWERK	29
04.01.04	BEDAKING	30
04.01.05	DAKSTRUCTUUR INTERN.....	32
04.02	INTERIEUR	33
04.02.01	GELIJKVLOERS EN VERDIEPING	33
04.02.02	KELDER.....	34
04.02.03	ZOLDER	35

HOOFDSTUK 01 INLEIDING

De Vlaamse begijnen startten in de 13^e eeuw met de oprichting van verschillende begijnhoven. Deze gesloten gemeenschappen zorgden zowel voor de spirituele als dagelijkse noden van de zusters. Het begijnhof in Turnhout werd in 1998 opgenomen op de lijst van het Unesco werelderfgoed.

Het begijnhof kent 3 grote uitbreidingsfases:

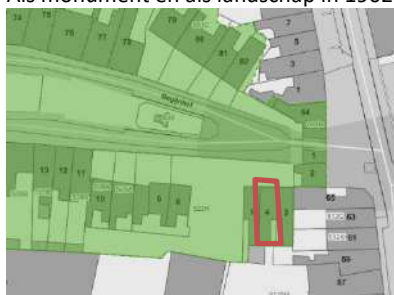

Afbeelding 1 met legende: Aanduiding van de verschillende bouwfases van het begijnhof van Turnhout

01.01

GEGEVENS

Huisnummer	4
Perceel	588
Datering	Vierde kwart 19 ^e eeuw met oude kern
Bescherming	Als monument en als landschap in 1962 en als monument in 2015

Afbeelding 2: Kaart met aanduiding van begijnhofwoning nr. 4,

01.02

BESCHRIJVING VIOE

Voorheen zogenaamd Heilige Geesthuis, opgericht voor behoeftige begijnen. Vervangen door drie huizen in neotraditionele stijl met eigentijds grondplan, 1912, naar ontwerp van architect J. Taeymans.

Enkelhuisjes van twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak met spitse dakkapellen (leien); hoger opgetrokken, meer uitgewerkte middelste woning met getrappt dakvenster. Verankerde, bakstenen lijstgevels met houten kroonlijst op klosjes. Houten kruis- en kloosterkozijnen; ontlastingsbogen; luiken. Rechthoekige en korfboogdeuren met bovenlicht of oculus (glas in lood).¹

¹ inventaris.onroerenderfgoed.be

01.03 ALGEMEEN

De historische bronnen geven geen oprichtingsdatum van het begijnhof van Turnhout prijs. De oudste vermelding dateert uit 1340. Er kan wel vanuit gegaan worden dat er een groeiproces plaatsvond van een los samenlevingsverband naar een hecht gestructureerde gemeenschap en dat het begijnhof dus al ouder is dan 1340. Het begijnhof grenst aan het kasteeldomein van Turnhout en de gronden werden verkregen na schenkingen door de hertogen van Brabant, die het kasteel bezaten. Verscheidene documenten uit de 14de en de 15de eeuw bevestigen een nauwe band tussen de hertogen en het begijnhof. Zo wordt de stichting van het begijnhof volgens de legende toegewezen aan Maria van Brabant: "Omtrent het jaar 1370, Maria van Brabant, hertogin van Gelre, 's morgens eens vroeg bij selven peinsende om een klooster te stichten, soude in de selven (hof van haar Turnhoutse kasteel) gezien hebben een kruis, bij het werk vrouwen aan begijntjes gelijkend uit de hemel daalden... en dat zij om die reden aldaar in haar hof een begijnhof gesticht heeft". In 1562 werd het begijnhof getroffen door een brand. Het is niet duidelijk hoe groot de schade door deze brand in het begijnhof was. De infirmerie, gelegen aan de zuidzijde van het begijnhof, de Bospoort en het aangrenzende deel van de Warande gingen hierbij teloor. Hoewel betrouwbare inwonersaantallen van het begijnhof ontbreken, wordt er vanuit gegaan dat het begijnhof van Turnhout in de loop van de 17de eeuw een forse groei doormaakte. Vooral in deze eeuw werd het begijnhof een aantal keren in westelijke richting uitgebreid. Dit gebeurde steeds na schenking van een aangrenzend deel van het kasteeldomein. Onder meer Filips II (1565), Albrecht en Isabella (1618), Filips IV (1643) en Amalia van Sols (1651) schonken gronden aan het begijnhof. Ook de bouw van een nieuwe kerk in de 17de eeuw, wijst op de groei van het begijnhof.

Afbeelding 3: plan van het begijnhof van Turnhout met de datering van de verschillende woningen en gebouwen; Het overzicht werd opgesteld door ARAT op basis van de overgebleven mutatieschetsen.

Tijdens de woelige Franse overheersing kwam het patrimonium van het begijnhof van Turnhout in handen van de "Commissie van de Burgerlijke Godshuizen". De begijnen konden de verkoop van hun bezittingen als nationale goederen vertragen of verhinderen door het betalen van huur voor hun huizen. In 1822 werd in Turnhout al een regeling over het patrimonium van het begijnhof getroffen. De bezittingen bleven in handen en onder het beheer van de "Commissie van de Burgerlijke Godshuizen", maar de opbrengsten zouden voor het onderhoud van het hof en als steun voor de begijnen dienen. Bij de dood van de laatste begijn zou het bezit onvoorwaardelijk aan de Commissie toevallen. In de loop van de 19de eeuw kreeg het religieuze leven nieuwe impulsen. Zo werd de Lourdesgrot opgericht die vele bedevaarders zou aantrekken. De kapel van het H. Aanschijn dateert eveneens uit deze periode (1885-1887). In de 20ste eeuw ging het begijnwezen totaal achteruit om tenslotte stilaan uit te doven. Tijdens W.O. II was het begijnhof het toneel van hevige gevechten. In die tijd was het begijnhof

ook korte tijd een toevluchtsoord voor de clarissen en de zusters van de Beekstraat. Op 5 december 1962 werd het begijnhof beschermd als landschap en de 24 huizen, het poortgebouw en de calvarie als monument. De begijnhofkerk werd reeds op 30 mei 1936 beschermd en het museum op 14 oktober 1975. Sinds 1998 maakt het begijnhof van Turnhout deel uit van de 13 begijnhoven die door UNESCO op de lijst van het Cultureel Werelderfgoed geplaatst werden.²

“Het begijnhof van Turnhout behoort als architecturaal ensemble tot het type van een pleinbegijnhof, gekenmerkt door een langgerekte plattegrond ten gevolge van opeenvolgende uitbreidingen, waardoor een quasi rechthoekig plein ontstond met een specifieke inrichting en aanplanting, een gekasseide bestrating, ongeveer decentraal de kerk en daarrond de begijnhofhuizen, veelal met L-vormig grondplan en bijgebouwen achteraan in de tuin. Met dit gesloten karakter fungeert het begijnhof tot op vandaag als een haven van rust, duidelijk afgebakend binnen het bestaande stedelijke weefsel. In de bebouwing van het begijnhof, door de semi-religieuze functie niet "gecommercialiseerd" en dus beter bewaard, zijn diverse bouwfasen in exterieur en interieur te onderscheiden. De in 1662-1667 tot stand gekomen begijnhofkerk, qua bouwperiode en een aantal vormelementen thuishorend in de barok, is in wezen nog gotisch. De oudste huizen klimmen in kern op tot 16de en 17de eeuw. In de 18de eeuw bleven aanpassingen vnl. beperkt tot het binnenhuis van de woningen en werden nauwelijks doorgetrokken in de gevels. In de 19de-begin 20ste eeuw werden zowel bestaande huizen verbouwd (bijkomende bouwlaag, aangepaste muuropeningen) als nieuwe woningen opgetrokken. Zo oogt de bebouwing als een homogeen geheel in een sobere, traditionele en regionale stijl. Het quasi onversierd metselwerk, de houten kozijnramen, het pleister- en schilderwerk aan plinten, speklagen en omlijstingen als imitatie van de rijkere bak- en zandsteenbouw typeren de regionale baksteenarchitectuur van de toenmalige doorsnee-woning. De meeste interieurs bewaren naast de structuur en planindeling diverse interieurelementen zoals schouwen, trappen, vloeren en binnenschrijnwerk.”³

01.03.01 ICONOGRAFISCH MATERIAAL

In de 18^e eeuw werd het achterste deel van het begijnhof aangelegd in de vorm waarin het plein vandaag nog herkenbaar is. Woning nummer 4 is pas gebouwd in 1914 en is daarom niet op onderstaande prent, de 'Gravure van Vostermans' te zien. Voorheen stond hier een ouder gebouw, maar de 17de-eeuwse elementen zijn bij het bouwen van de nieuwe begijnhofwoning gesloopt.

Afbeelding 4: Detail Gravure van Vostermans, ca. 1667, SAT

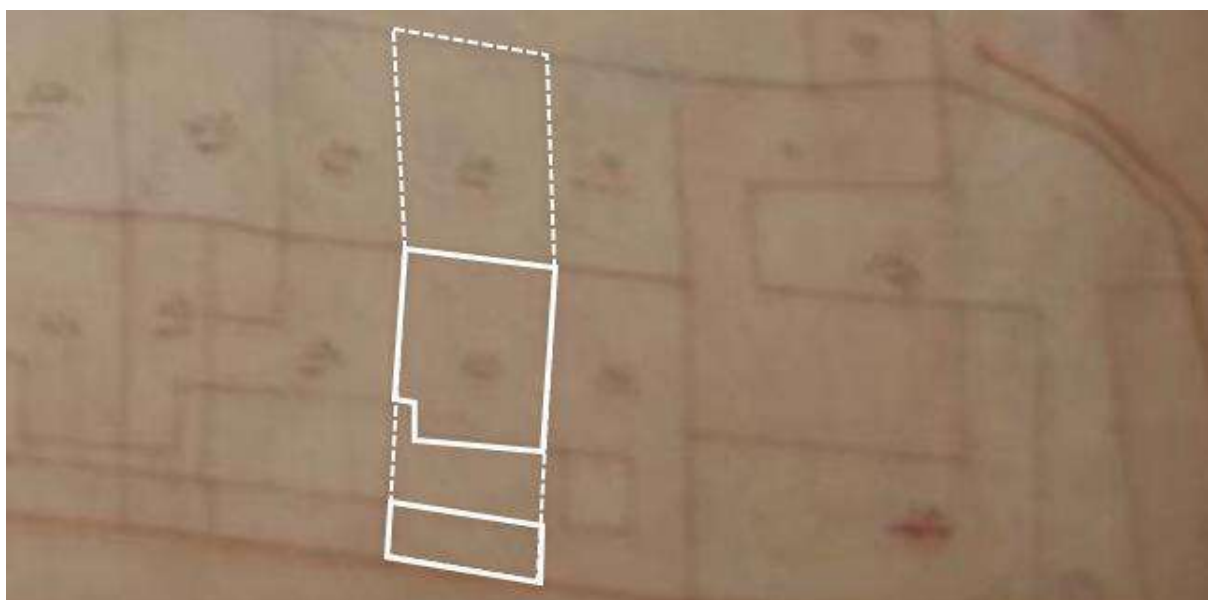
² Studiebureau Monumentenzorg i.o.v. ARAT Architecten, *Historische nota Begijnhof Turnhout*, 2009: 13.

³ Ministerieel besluit tot bescherming als monument van het begijnhof in Turnhout, 27 mei 2005, besluitnr. 5441. Opgehaald van: <https://beschermingen.onroerenderfgoed.be/static/DOC5441.pdf> op 5-4-2016.

Afbeelding 5: Detail van de de Ferraris kaart 'Kabinetkaart van de Oostenrijkse Nederlanden', ca. 1777

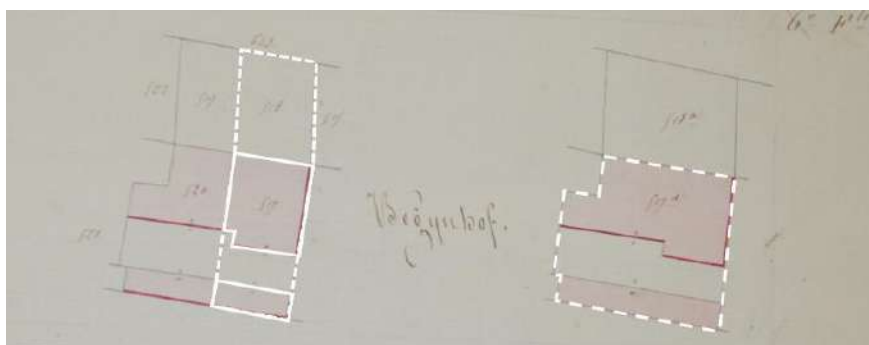
De besproken woning bevindt zich aan de rand van het begijnhof, zoals te zien is op de Ferrariskaart. Het betrof een kleine hoekwoning met smalle uitbouw. Het ommuurde perceel grensde aan een reeds verdwenen straat. Op onderstaand uittreksel van het primitief kadaster is te zien dat er reeds 2 woningen zijn bijgekomen in 1835, waardoor de onderzochte woning een andere figuratie kreeg en niet meer grensde aan de straat.

Afbeelding 6: Details van het primitief kadaster met aanduiding van woning 4, ca. 1835

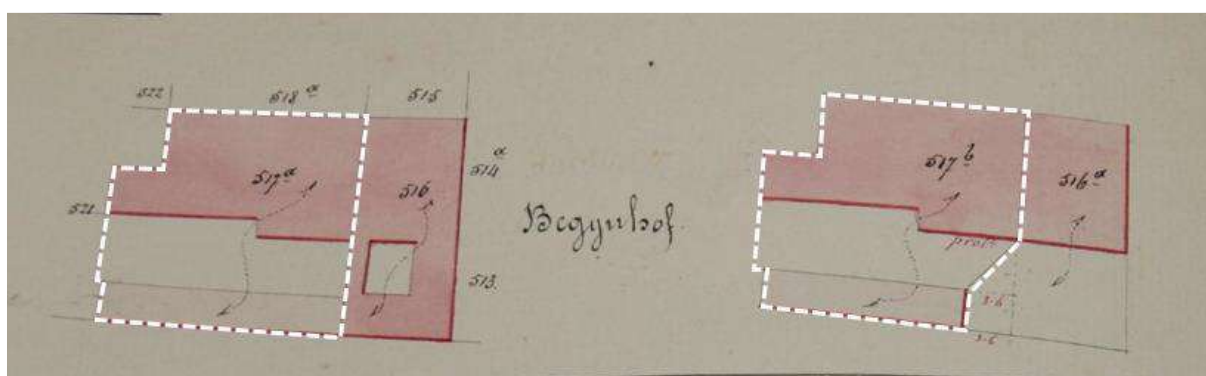
01.03.02 MUTATIE

De 19^e-eeuwse woning is te zien op volgende mutatieschetsen, het perceel wordt aangeduid met nummer 517. In 1852 wordt het naastliggende perceel (nr. 521) bijgevoegd: hoewel het bouwvolume niet verandert worden de woningen wellicht met elkaar verbonden. Dit gebouw werd uiteindelijk de Heilige Geesttafel, een soort opvangcentrum waar arme begijnen terecht konden voor onderdak.

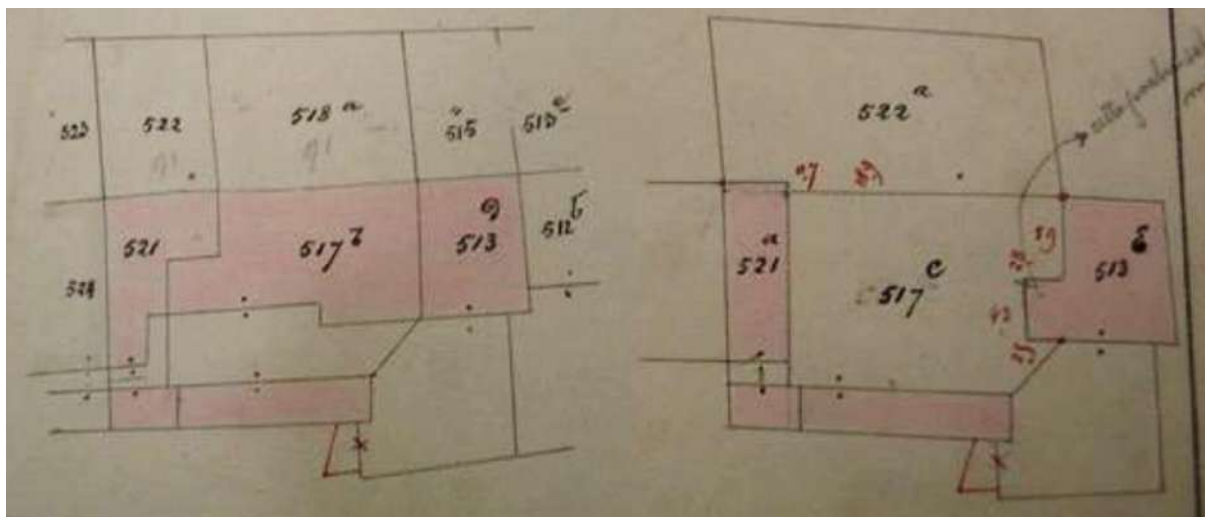
Afbeelding 7: Mutatieschets: perceel 517, 1852, schets 30, Ministerie van Financiën, Kadaster van Antwerpen

Op een volgende schets is te zien hoe de achterbouw verkleint, terwijl het hoofdvolume ongewijzigd blijft.

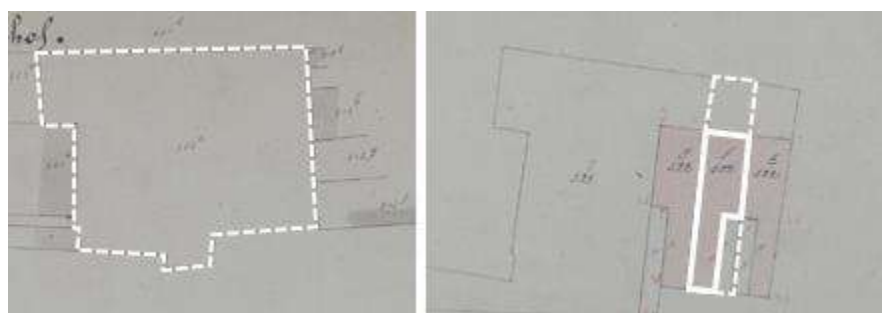
Afbeelding 7: Mutatieschets: perceel 517, 1865, schets 75, Ministerie van Financiën, Kadaster van Antwerpen

Twintig jaar later vindt een drastische wijziging plaats: het hoofdvolume wordt volledig afgebroken, maar de achterbouw blijft intact.

Afbeelding 8: Mutatieschets: perceel 517, 1885, schets 52, Ministerie van Financiën, Kadaster van Antwerpen

Na bijna 30 jaar van leegstand, wordt het perceel in 1914 benut om 3 woningen te plaatsen. De uitvoerende architect is Jozef Taeymans, een telg uit het bekende Turnhoutse architectengeslacht. Na 1914 veranderen de bouwvolumes en de perceelgrenzen niet meer.

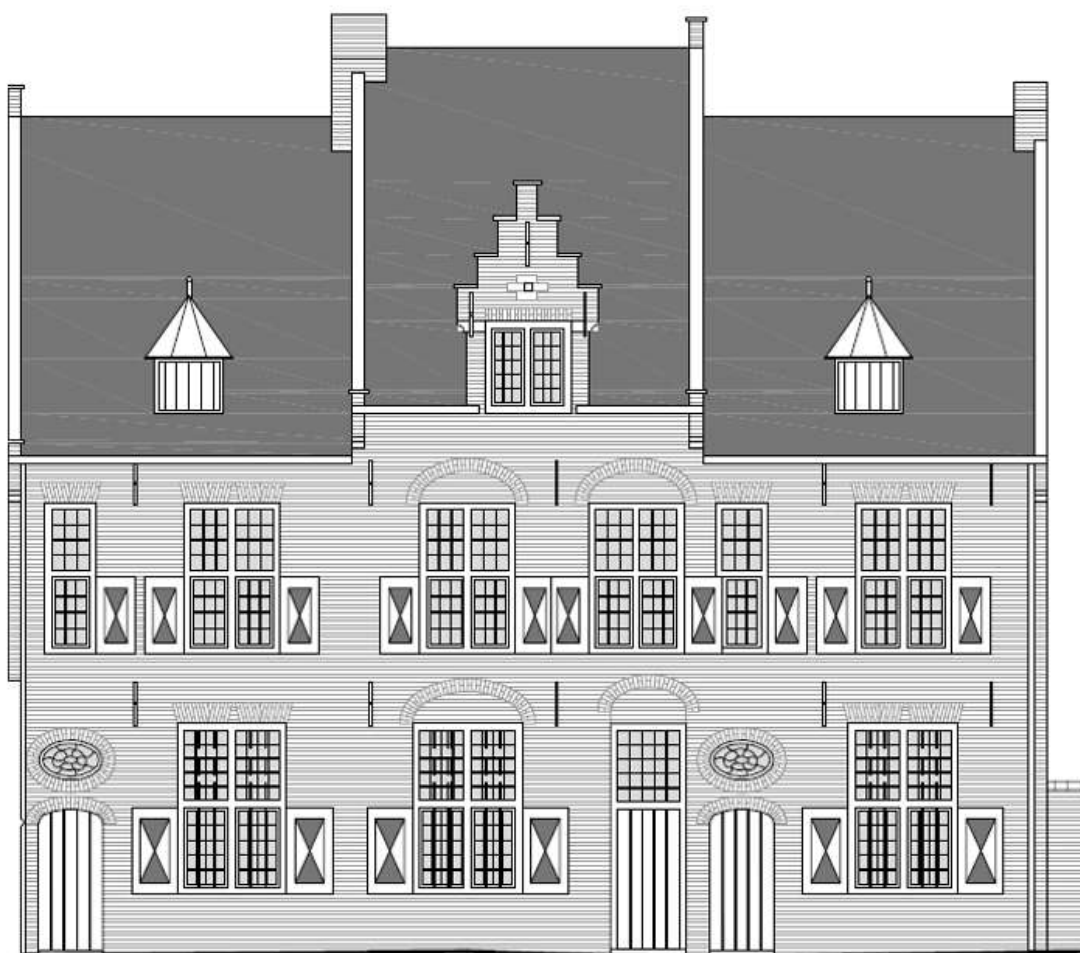
Afbeelding 9: Mutatieschets: perceel 517, 1914, schets 55, Ministerie van Financiën, Kadaster van Antwerpen

01.03.03 TYPOLOGIE

De woningen 3, 4 en 5 werden in 1914 ontworpen door Jozef Taeymans. Hoewel de meeste woningen op het begijnhof gecategoriseerd kunnen worden binnen de typologie van het Kempisch woonhuis (van waaruit zij evolueerde), gaat dit niet op voor deze woningen. De plantypologie van woning nr. 4 vertoont immers sterke gelijkenissen met deze van de 19^e- vroeg 20^e-eeuwse stadswoning. De stijl van de voorgevels zijn dan weer voornamelijk het gevolg van de toenmalige voorkeur voor de Vlaamse neo-rennaissance.

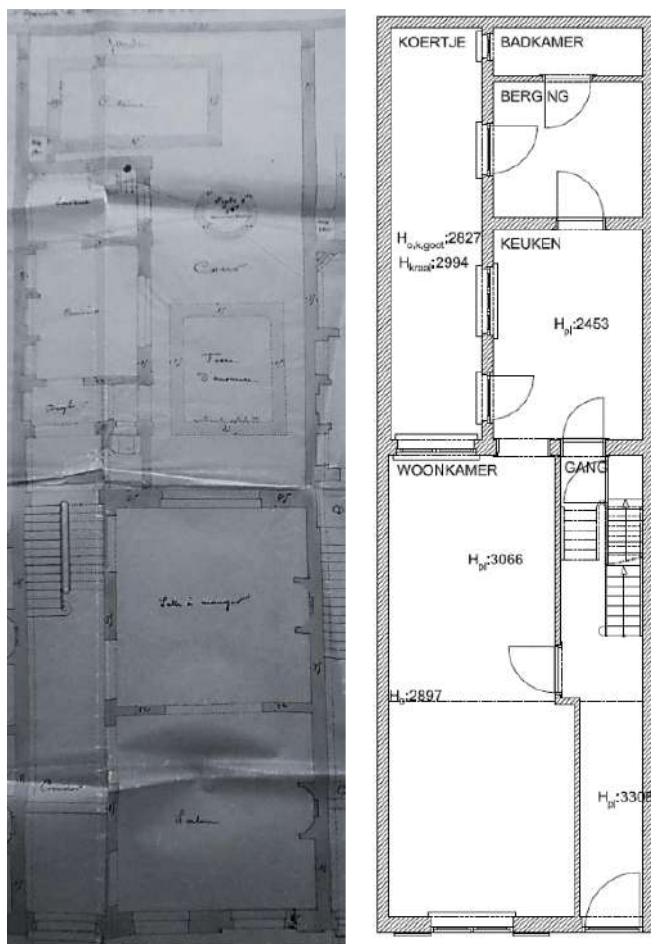
Taeymans heeft de drie woningen (nrs. 3, 4 & 5) architecturaal ontworpen als één monumentaler geheel door exact dezelfde detaillering en materialen toe te passen voor de drie woningen waarbij de nr. 4 wordt geaccentueerd als "het corps de logis" (hoofdtravee) door enkele extra accenten :

- Het dak is ca 1 meter opgeheven
- Er werd een grote gemetste getrapte dakkapel voorzien i.p.v. een kleine dakkapel in het dakvlak
- Er werden op de verdieping twee grote ramen voorzien i.p.v. één kruisraam en een smaller kloosterraam
- Extra decoratief accent m.b/v. de korfbogen boven de gevelopeningen
- Een ander type van inkomdeur met een veel hoger bovenlicht

Hoewel de woning wat betreft de interieurafwerking sterk werd aangepast, bleef de algemene planopbouw quasi ongewijzigd. Zoals de typische stadswoning uit deze periode heeft het huis langs één zijde een lange gang, die wordt verlicht door het bovenlicht boven de voordeur. De trap bevindt zich in het tweede deel van de hal). Achter de hal bevindt zich een smalle uitbouw met de utilitaire ruimtes zoals de keuken, berging, wasplaats en later ingepast in het bestaande volume : een badkamer.

Naast de gang bevindt zich een grote leefruimte. Deze was waarschijnlijk aanvankelijk opgevat als twee aparte kamers met een tussenmuur die wel een grote deur bevatte. Normaal bevond zich in elke kamer in het midden een haard tegen de gemene muur.

Figuur 10: Plan van de gelijkvloerse verdieping van één van drie identieke woningen ontworpen door A. Ledoux in 1885 voor de Koning Leopold Laan welke onderdeel was van het verkavelingsplan van Hoffman voor de Citadel. BRON: Cedric D'haese, Het 19de-eeuwse herenhuis als ontwerpogave. Inzichten in de burgerlijke wooncultuur in Gent en haar banlieue. 2011-2012.

HOOFDSTUK 02 EXTERIEUR WOONHUIS

02.01 VOORGEVEL

Afbeelding 11: Overzicht van de voorgevel

De bakstenen voorgevel werd in kruisverband gemetst. Er werd gekozen voor een genuanceerde rood-bruine handvormsteen. De voegen zijn platvol ingevoegd met beige-keurige kalkmortel. Alle openingen werden ingekaderd in een wit geschilderde blokkozijn-kader en daarboven voorzien van een korfboog die nog extra geaccentueerd werd door het boogveld enkele cm's achteruit te plaatsen.

Taeymans ontwierp de woning volgens de reeds aanwezige elementen van het begijnhof. Er werd gebruik gemaakt van kruisvormig ingedeelde ramen en een beplankte voordeur met een groot rechthoekig bovenlicht. De ramen zijn onderaan voorzien van opendraaiende raamvleugels, zwart geschilderd tralies en een uitgefreesde aanslaggrat voor de houten luiken die gemonteerd werden op de kozijnkader. In de vaste bovenlicht-kaders werd de beglazing aan de buitenzijde van het gevelvlak geplaatst. Alle vensters zijn voorzien van glas-in-lood-panelen die vast gehouden worden door zwart geschilderde smeedijzeren roeden. De invulling van de donkergroene houten luiken werd beschilderd met een rood zandloper-motief op een witte achtergrond. De geveltraveeën wordt benadrukt door sobere zwart geschilderde smeedijzeren gevelankers ter hoogte van elke binnenvloer.

De aanpalende woningen hebben veelal dezelfde elementen, maar de ordonnantie is minder strak. De woning heeft geen plintstrook of kroonlijst, zoals veelvoorkomend is in het Turnhoutse begijnhof.

De gevel loopt naadloos over in de nevenliggende gevels maar onderscheidt zich wel door de aanzienlijke verhoging waarvrij de hoger uitstekende zijgevels ook frontaal worden geaccentueerd door ze naar buiten door te trekken en ze te ondersteunen door een witstenen console. Daarnaast is er ook de imposante dakuitbouw in de typische vlaamse neo-traditionalistische stijl met de trapgevel afgewerkt met natuurstenen dekstenen, schouderconsole en een omkaderd hijsbalk-gat in de top.

Appreciatie:

Het primaire materiaalgebruik, namelijk baksteen en hout, komt voor in nagenoeg alle woningen van het begijnhof. Dit moet dus ook gerespecteerd worden teneinde de uniformiteit te bewaren.

De rustige gevelcompositie, krijgt door de samenhang met de naastliggende woningen een eerder monumentaal karakter, iets wat eerder a-typisch is in het begijnhof. Het feit dat de woningen integraal werden opgebouwd in 1914 als één geheel, getuigt van de geldende historiserende ontwerpfilosofie omtrent monumentenzorg in die tijd. Juist omwille van dat afwijkend patroon in combinatie met het hanteren van een aantal standaarddetails van dit begijnhof is deze woningen groep te beschouwen als boeiende vroeg-20e eeuwse her-interpretatie van de traditionele begijnhofwoning.

02.01.01 SCHRIJNWERK

Het 20ste-eeuwse schrijnwerk met de karakteristieke donkergroene en witte kleurstelling sluit naadloos aan bij andere oudere woningen omdat men ook hier is blijven opteren voor kruisvormige raamcomposities en een fijnmazige invulling met glas-in-loodpanelen. Het gebruikte type van beplankte voordeur met een bovenlicht komt ook voor in andere woningen van het begijnhof, ook al is het gebruik van een hoog rechthoekig bovenlicht gevat in een blokkozijn eerder zeldzaam.

De houten kruisvensters zijn ingevuld met glas-in-lood. Alle vakken van het gelijkvloers zijn onderverdeeld in 20 vlakken, op de verdieping zijn er telkens 12 vlakken. Alleen de onderste helft van de vensters kan geopend worden. De dakkapel heeft 2 opengaande raamvleugels met 10 onderverdelingen. De ramen worden telkens kleiner naarmate ze hoger in de gevel geplaatst werden. Het bovenlicht van de deur is gevormd uit 25 afzonderlijke vlakken. Deze types schrijnwerk zijn niet meer gebruikelijk in de 20^e eeuw, maar werden hier bewust toegepast om aan te sluiten bij de oudere types die te zien zijn in het begijnhof.

Om deze reden moeten de ramen, voordeur en luiken in elk geval behouden blijven.

Het gebruik van rode verf in combinatie met rood is nergens te achterhalen als een bewuste keuze van Taeymans en het lijkt eerder twijfelachtig of dit de initiële keuze is geweest maar eerder een latere aanpassing die verwijst naar andere voorbeelden elders. Dit kleurpallet doorbreekt de karakteristieke “groen-wit”-combinatie van het Turnhouts begijnhof en moet dus op termijn zeker niet beschouwd worden als te handhaven erfgoedkenmerk. Wél moet men er op toezien dat in geval van een aanpassing, deze ook collectief wordt toegepast voor de drie woningen.

Afbelding 12: Gelijkvloerse raam

Afbelding 13: Raam op de verdieping

Afbelding 14: Voordeur

Afbeelding 15: Dakkapel

02.01.02 DAK

Het zadeldak van woning nr. 4 is afgewerkt met kleine natuurlijke leien en bekroond met nokken in rode gebakken aarde, voorzien van een wel. Deze dakbedekking komt slechts zeer sporadisch voor in het Turnhoutse begijnhof en in dat opzicht is het waarschijnlijk een bewuste keuze geweest is van Taeymans om het monumentaler karakter van deze groep te onderstrepen t.o.v. de veel bescheidener oudere woningen elders in het begijnhof. Het centrale deel van het dak is iets hoger gelegen dan dit van woningen nr. 3 en 5. De scheidingsmuren steken lichtjes boven de dakvlakken uit en werden afgewerkt met een cementering. Langs de linkerkant van de woning is langs deze scheidingsmuur ook een schouw te zien. Er werd een dakkapel met trapgevel centraal geplaatst.

De uitkragende dakrand wordt ondersteund door geprofileerde groen geschilderde houten gootkepers afgewerkt met houten beplanking en afgeboord met een zinken hanggoot die op de gootkepers werd bevestigd met verzinkte ijzeren goothaken met sierklem.

Afbeelding 16: Detail van het dak

Afbeelding 17: Detail van de verhoogde scheidingmuur

02.02 ACHTERGEVEL

De achtergevel van de woning kreeg een banaler en minder traditioneel uiterlijk, dat wel gebruikelijk is voor bouwwerken van de vroege 20ste eeuw. Er werd gebruik gemaakt van rodere machinale baksteen, geplaatst in kruisverband. Langs de achterzijde werd er gebruik gemaakt van wit geschilderde houten T-vensters onder een gedrukte segmentboog. Het kleine raam van de traphal is overspannen door een wit geschilderde houten latei in combinatie met de muurplaat. De gelijkvloerse ramen zijn groter en hebben meer onderverdelingen dan de ramen van de verdieping. Onder de ramen zijn natuurstenen

dorpels (geschuurde blauwe hardsteen) te zien die recht werden geprofileerd. De hoger doorlopende gemene muren worden net als in de voorgevel geaccentueerd door een uitspringend fragment ondersteund door een natuurstenen console. In tegenstelling tot de nevenliggende achtergevels is de gevel bovenaan onder de bakgoot, niet voorzien van een fijne vertande console-lijst .Dit detail werd dan weer wél toegepast bij de achterbouw.

Langs de scheiding met het perceel van woning nr. 5 werd een lange smalle aanbouw ingeplant. Deze beschikt grotendeels over dezelfde karakteristieken als de achtergevel, maar het geheel werd hier bepleisterd en grijs geschilderd in tegenstelling tot de aanbouwen bij andere woningen .

Afbeelding 18: Overzicht van de achtergevels

Afbeelding 19: Achterbouw

Appreciatie

De ordonnantie, de opbouw van het schrijnwerk en het materiaalgebruik dienen behouden te blijven ook al heeft deze achtergevel (zoals wel vaker bij dergelijke *stadswoningen*) een veel banalere vormgeving en werd er minder aandacht besteed aan een historiserende esthetiek omdat deze gevels niet als beeldbepalend werden beschouwd voor het publiek karakter van het begijnhof.

Het bepleisteren van de oorspronkelijke bakstenen aanbouw verstoort de samenhang en moet beschouwd worden als een verzwakking van het erfgoedkarakter . Op termijn moet men zeker niet vasthouden aan deze bepleistering en kleur en moet er gestreefd worden naar een herstel in de oorspronkelijke staat, hoe simpel en banaal deze rode machinale baksteen ook mag lijken.

02.02.01 SCHRIJNWERK

Het schrijnwerk van de achtergevel van de onderzochte woning werd in 2001 vernieuwd, er is reeds gebruik gemaakt van dubbele beglazing in recentere kozijnen. Op bovenstaande foto is te zien dat het schrijnwerk van de achtergevel van woning nr. 4 anders is dan dat van nr. 3. De onderverdelingen van de gelijkvloerse raam verschillen sterk. Hierbij zijn de ramen van de naastliggende woning nr. 3 nog wel origineel:

- De indeling met kleinhouten van de dubbele deur is afgestemd op de middenstijlen van de deurvleugels en niet door een opdeling in drie gelijke delen (die helaas fout is).
- De stijlen van een bovenlicht zijn altijd even breed als de optelsom van een vaste raamstijl en opengaande raamvleugel eronder

- De deurvleugels werden vaak in donkergroene kleur voorzien terwijl vaste kader en bovenlicht wit waren.

Ook de typische kleurstelling werd gewijzigd : de gelijkvloerse ramen en de deur van de aanbouw werden uitgevoerd in een donkergrijze kleur, terwijl op de verdieping voor het bovenlicht een lichtgeel is gebruikt.

Afbeelding 20: gelijkvloerse raam

Afbeelding 21: raam van de verdieping

Afbeelding 22: raam van de aanbouw

Appreciatie:

Daar het schrijnwerk reeds werd aangepast naar een hedendaags type, met slecht beperkte karakteristieken van de originele exemplaren, is de waarde gering. De opdeling als T-venster en de onderverdeling van de venster dienen echter behouden te blijven, ook bij het eventueel vervangen van het schrijnwerk. Op langere termijn, als men ooit de ramen zou wensen te vervangen, moet men wél vasthouden aan het karakteristieke oorspronkelijke model en naar de oorspronkelijke kleurstelling, om de uniformiteit met de nevenliggende authentieke Taeymans-woningen te herstellen .

02.02.02 DAK

Het achterste dakvlak werd belegd met rode stormpannen. Elders in de het begijnhof worden deze eveneens gebruikt, en ook het gebruik van verschillende dakbedekkingen voor de voor en achterzijde komt wel vaker voor. De uitstekende scheidingsmuren werden langs de achterzijde afgewerkt met zinken platen, dit om de heersende vochtproblematiek te verhelpen. Deze detaillering is atypisch in het Turnhoutse begijnhof maar aangezien een afwerking met cementering, zoals

te zien is aan de voorzijde zeer weinig soelaas bleek te beiden tegen onvermijdelijke vochtinfiltratie , werd deze toegestaan langs de achterzijde.

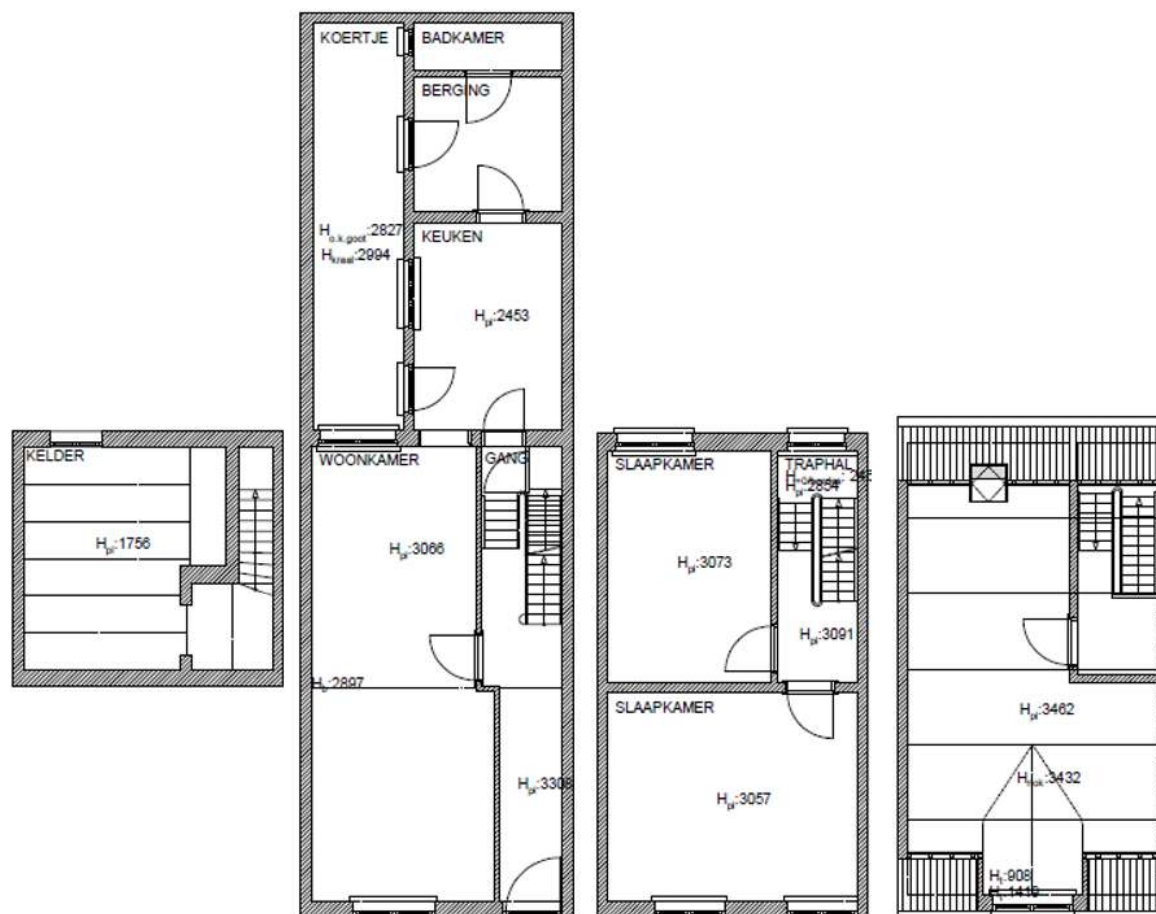
De goot bestaat uit een eenvoudige wit geschilderde houten bakgoot die met zink bekleed werd , afgeboord met een ronde kraal.

Afbeelding 23: Detail van de dakbedekking

HOOFDSTUK 03 INTERIEUR WOONHUIS

03.01 ALGEMEEN OVERZICHT PLANOPBOUW

Afbeeldingen 24 tem 28, vlnr: Plan kelder, gelijkvloers, verdieping en zolder

Woning nr. 4 telt drie volwaardige verdiepingen en een kelder.

De kelder bevindt zich enkel onder de achterste helft van het gebouw

Het gelijkvloers bestaat uit een inkomhal langs rechts in het volume. De hal geeft toegang tot een grote kamer aan de linkerzijde en de keuken achteraan de gang. Vanuit de grote ruimte is eveneens een opening naar de achterbouw. De keuken geeft toegang tot de berging, die ook bereikt kan worden vanaf de buitenkoer. Van hieruit is ook de kleine badkamer achteraan het perceel te bereiken. In de hal is een rechte trap met bordes te zien, die leidt naar de verdieping en zolderkamer. Ook is er een smalle keldertrap.

De verdieping bestaat eveneens uit de hal en twee slaapkamers, één vooraan en één achteraan.

De zolder is één grote ruimte die werd afgezonderd van de hal.

03.02 GELIJKVLOERS

03.02.01 LOKAAL 0.01 – INKOM- EN TRAPHAL

De inkomhal is vooraan versmald tot een gang op maat van de voordeur en verbreedt ter hoogte van de toegangsdeur naar de woonkamer omwille van de trap. Onder de 1ste trapsteek werd een wit geschilderde houten wandje geplaatst ingevuld met figuurbeglazing.

De vloer is afgewerkt met witte en zwarte tegels in dambordpatroon, iets wat vaak voorkomt in het Turnhoutse begijnhof. De tegels komen ook nog voor in woning nr 5 wat er op wijst dat ze bij de renovatie van de woning werden behouden. Er werden recent marmeren plinten aangebracht. In woning nr 5 zijn de oorspronkelijke zwart geschilderde houten plinten nog wel aanwezig. De muren kregen in 2001 een nieuwe wit geschilderde bepleistering die voorzien werd van een licht reliëf met de verfkwest. .

In het voorste gedeelte werd, enkel langs de linkerzijde, een betegeling aangebracht met bloemmotieven en donkergroene lijsten. Achteraan is een houten lambrisering met halfzuiltjes en geprofileerde vlakken te zien. Hoewel beide afwerkingen geen afbreuk doen aan de woning en in het geheel passen, zijn ze pas begin deze eeuw toegevoegd. Ter hoogte van verbreding van de gang is een bepleisterde houten balk te zien. Het vlakke plafond is eveneens afgewerkt met een witte verflaag. Er zijn geen lijsten aangebracht.

Langs de binnenzijde is de voordeur wit geschilderd. Het hang- en sluitwerk langs de binnenzijde is origineel. De deur is verdeeld in 6 vakken. Dit geldt ook voor de deur naar de woonkamer. Bij deze deur werd een recente kruk geplaatst. De deur naar de keuken wordt afgesloten met een beglaasde deur met fraaie verdeling met ijzeren glasroedes en figuurglas.

De detaillering en afwerking van de houten steektrap is nog authentiek: een klassieke gedraaide trappaal en gedraaide spijlen werden vernist in een lichtbruin-gele houtkleur. De leuning heeft dan weer een bruinrode kleur (imitatie van mahoniehout) en de treden werden wit geschilderd. De trap werd hier bekleed met een klassieke traploper. De onderzijde van de trap werd afgewerkt met een kalkbepleistering op latwerk.

Afbeelding 29: zicht op de voordeur

Afbeelding 30: zicht op de trap

Afbeelding 31: beglaasde wand

Afbeelding 32: deur naar de woonkamer

Afbeelding 33: deur naar de keuken

Appreciatie

Het interieur van de inkomhal bevat nog steeds heel wat authentieke elementen : zoals de bevoering, het binnenschrijnwerk, de beglaasde kelderwand en de trap. Het is echter belangrijk om ook al de bijhorende *details* te bewaren of te herstellen :

- Kruk van deur naar de woonkamer ;
- Zwart geschilderde houten plint i.p.v. een bijzonder atypische marmeren plint ;
- Voorkeur voor gladde beschildering i.p.v. structuurverf of “gesponste” bepleistering ;
- De muurbetegeling en zeker de lambrisering horen hier niet thuis. (Op het ganse begijnhof werd enkel in de gang).

03.02.02 LOKAAL 0.02 – WOONKAMER

Via de gang leidt de eerste deur langs rechts naar een grote woonkamer. Het ging oorspronkelijk om twee aparte kamers die vermoedelijk met een grote tussendeur waren verbonden. Hiervan is, buiten de balk, geen enkele aanduiding meer van afleesbaar. Aangezien die balk, net als de plafonds werd bekleed met een verlaagd plafond met houten planken, werd de muur waarschijnlijk integraal uitgebroken en werd een stalen ligger geplaatst om de bovenliggende tussenmuur te ondersteunen. Ook hier zijn verschillende originele elementen terug te vinden, zoals de dambordbevoering, de schouwmantel en het schrijnwerk. Langs de voorzijde werden voorzetramen geplaatst achter de bestaande ramen , om het thermisch comfort te verhogen. De houten makelaar, die de twee raamvleugels vastklemt, wordt aangepast zodat de ramen opnieuw geopend kunnen worden. De muren werden vlak bepleisterd en wit geschilderd. Het plafond werd afgewerkt met een wit gebeitste beplanking.

Appreciatie

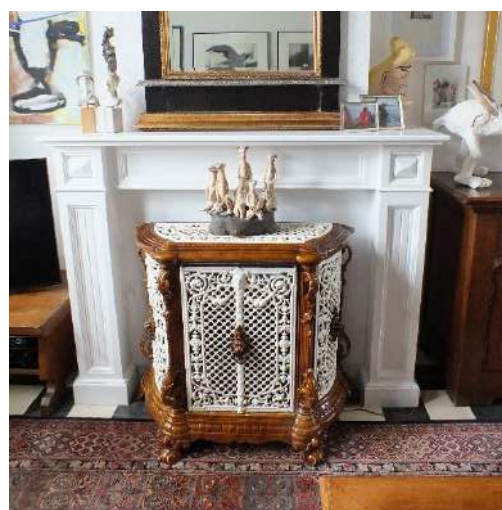
In het beheersplan werd aanbevolen om scheidingsmuren tussen twee plaatsen nooit volledig uit te breken zodat de oorspronkelijke ruimtelijke entiteiten op z'n minste summier afleesbaar zouden zijn. Het zou hebben volstaan om zijdelings toch ook nog een pilaster-restant van de muur te behouden. Daarnaast wordt ook geadviseerd om de schouwmantels steeds te behouden, zelfs indien ze niet meer gebruikt zouden worden.

Het verlagen van de oorspronkelijke plafonds en een afwerking met houten planken zijn zowel bouwhistorisch als ruimtelijk storend en bijzonder atypisch voor begijnhofwoningen. De ingreep mag geenszins als definitief beschouwd worden.

Het systeem met een houten makelaar als raamsluiting is zeldzaam. Taeymans heeft dit aloude systeem overgenomen in zijn ontwerp om deze traditie niet te laten verloren gaan want hij had even goed espagnoletsluitingen kunnen gebruiken. Dit moet hersteld worden. Het is ook sterk af te raden om de vaste ramen permanent vast te zetten. Het plaatsen van voorzetrampen is een goede oplossing en hier valt het nauwelijks op maar men moet er wél rekening met houden dat de raamvleugels open kunnen en dat men ook de bovenlichten moet kunnen onderhouden langs de binnenzijde.

Afbeelding 34: overzicht van de woonkamer, richting de voorgevel

Afbeelding 35: Detail van de kachel en schouwmantel

Afbeelding 36: overzicht richting de achtergevel

Afbeelding 37: detail van de voorzetrampen én uitvoering in woning nr. 5

03.02.03 LOKAAL 0.03 – KEUKEN

De keuken heeft een opvallend interieur. De vloer in dambordpatroon is ook hier te bewaren, eveneens als de natuurstenen tussendeurdorpel die in de deuropeningen ligt. De deur naar de gang werd eerder besproken en als waardevol bestempeld. Het buitenschrijnwerk werd recent vernieuwd. De muren werden, net zoals bij de voorgaande ruimten, bepleisterd en wit geschilderd. De witte muurbetegeling en het lichtblauw geschilderde keukenmeubilair zijn recent. Achteraan het fornuis werden tegels met blauwe bloemmotieven aangebracht, het gaat hier om gerecupereerde tegels uit een ander gebouw. Boven de dampkap zijn eigenhandig beschilderde tegels aangebracht met daarop de tekst 'H. Geest huis'. (verwijzing naar het vroegere huis "Tafel van de Heilige Geest" dat zich op deze plaats bevond). Het plafond werd net zoals bij de woonkamer beplankt, ook hier is dit ook hier een eerder storende aanpassing.

Afbeelding 38: overzicht keuken

Afbeelding 39: detail tegels

03.02.04 LOKAAL 0.04 – BERGING

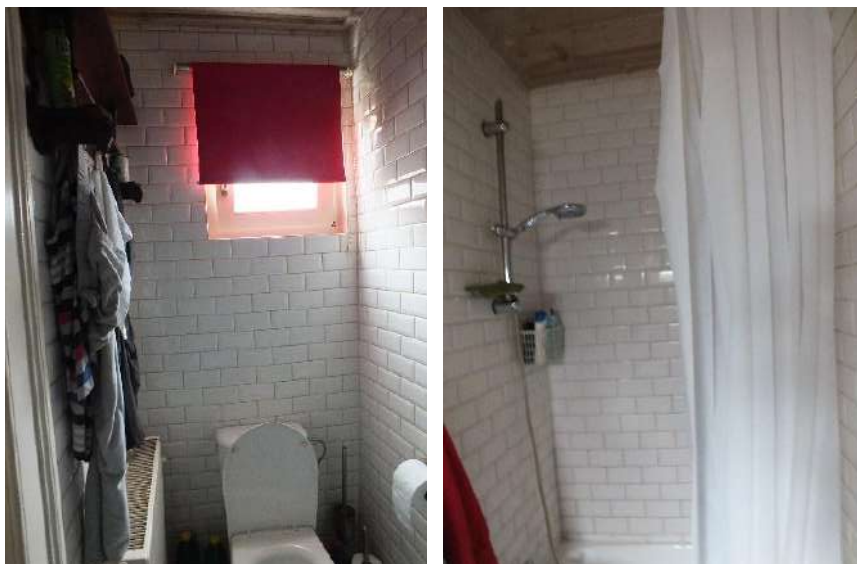
De (was)berging bevat geen waarden behalve de vloer in dambordpatroon en de binnendeur. De vloer is hier nog wel is afgeboord met zwarte plinten, zoals deze wellicht overal in de woning origineel aanwezig waren. De witte muren zijn vlak bepleisterd. Het plafond kreeg een recente beplanking, die niet in de begijnhofwoning past.

Afbeelding 40: overzicht wasberging

03.02.05 LOKAAL 0.05 – BADKAMER

Achteraan de aanbouw werd in 2001 een badkamer ingericht. De muren zijn betegeld met langwerpige “metro”tegels in halfsteens verband. De vloer is afgewerkt met een donkere betegeling. Er zijn geen waardevolle elementen in de ruimte.

Afbeelding 41 en 42: overzicht badkamer

03.03 KELDER

De kelder is bereikbaar via een gemetste bakstenen trap. De bakstenen muren werden gecementeerd. Het plafond vertoont typische troggewelfjes op I-liggers. Deze werden beide grof bepleisterd en met een spatel gekamd. In de achterste muur (tuingevel) bevindt een klein beglaasd dubbel raam. Het keldergat werd buiten afgedekt met een metalen kap om regeninfiltratie te vermijden. De bakstenen vloer werd voorzien van een coating om de waterdichting te verbeteren en de oneffenheden uit te vlakken. Een deel van de muur langs de trap werd recent afgewerkt met blauwe en gele tegels.

Afbeelding 43: overzicht kelder

Afbeelding 44: zicht op de vloer, trap en betegeling

Appreciatie

De bakstenen trap en de troggewelven zijn typisch voor deze 19de-eeuwse woning. Normaal worden de troggewelfjes met een dunne maar wel vlakke pleister afgewerkt (dus niet met een gekamde bestreping of gespatelde afwerking) en de stalen liggers worden nooit in dezelfde verf als de gewelven afgewerkt maar wel met rode menie al dan niet met zwarte eindlaag. De betegeling tegen de muren is af te raden en hoort niet thuis in een kelder. In deze woning is, in tegenstelling tot nr. 3 en 5, de bakstenen vloer nog duidelijk afleesbaar in de leemtes van de coating. Deze afwerklaag is geen goede oplossing omdat ze eventueel opstijgend vocht toch niet tegen houdt. het is bovendien een niet omkeerbare ingreep omdat de laag niet

meer te verwijderen is van de bakstenen. Indien er een probleem zou zijn met grondwater, is het beter om een waterdichting aan te brengen onder de bakstenen vloer (waterdichte cementering op bed van beton).

03.04 EERSTE VERDIEPING

03.03.01 LOKAAL 1.01 – TRAPHAL

De traphal bevindt zich enkel in de achterste helft van de woning.

De afwerking van de trap is identiek als deze van het gelijkvloers. Het bordes en de verdiepingsvloer zijn afgewerkt met donkerbruin gebeitste grenen planken afgeboord met een wit geschilderde houten plint. De deuren naar de slaapkamers zijn (met uitzondering van de krukken) nog authentiek. Het plafond is vlak bepleisterd en wit geschilderd. De bepleistering op de muren is niet glad afgewerkt maar bewust ruw gespateld.

Het verdient de voorkeur om de muren niet artificieel op te ruwen maar ze glad af te werken.

Afbeelding 45: zicht op de trap

03.03.02 LOKAAL 1.02 – SLAAPKAMER STRAATZIJDE

Afbeelding 46: Overzicht van de slaapkamer

Afbeelding 47: Detail van de schouw en -mantel

De fraaie kamer aan de voorzijde bevat ook nog een centrale schouw tegen de gemene muur met sobere wit geschilderde tablet en sierlijstjes. De haardopening werd hier ingevuld met tegels in rode gebakken aarde.

Muren en plafond zijn vlak bepleisterd en wit geschilderd. De vloer van de slaapkamers werd op dezelfde wijze afgewerkt als in de traphal. De sluiting van de ramen met een houten makelaar is hier nog wél aanwezig: deze moet zeker behouden blijven (zie ook bespreking woonkamer en algemene appreciatie interieur). De vensters aan de straatkant zijn geïsoleerd

met aangepaste voorzetramen. De houten makelaars zullen teruggeplaatst worden maar worden momenteel aangepast zodat men de ramen opnieuw kan openen.

03.03.03 LOKAAL 1.03 – SLAAPKAMER TUINZIJD

De kamer langs de tuinzijde heeft dezelfde karakteristieken en waarden als de voorgenoemde kamer. Hier werd de bepleistering op het plafond ruw afgewerkt met de spatel. Een gladde afwerking is wenselijk.

Afbeelding 48: zicht richting de tuin

Afbeelding 49: zicht richting de slaapkamer vooraan

03.05 ZOLDER

03.05.01 LOKAAL 2.01 – TRAPHAL

De traphal heeft dezelfde afwerking en appreciatie als de traphal van de verdieping. Enkel de traptreden werden hier niet wit geschilderd maar samen met de balusters bruin geveerd. Het bepleisterd plafond werd afgeboord met een brede vlakke randstrook. De deur naar de zolder werd rood geschilderd: het is beter om dezelfde sobere afwerking te gebruiken die werd toegepast op al de andere binnendeuren omdat het ook nog om een authentiek exemplaar gaat.

Afbeelding 50: Overzicht traphal

03.05.02 LOKAAL 2.01 – ZOLDERKAMER

De zoldervloer werd volledig vernieuwd met licht gebeitste grenen planken (allicht naar analogie met de oorspronkelijke beplanking zoals overigens nog aanwezig in woningen nr. 3 en nr. 5).

Langs de scheidingsmuur met woning nr. 3 zijn twee verslepen schouwlichamen te zien. Het feit dat er twee rookkanalen samenkomen op de zolder bewijst namelijk dat er in de woning ook schouwen in de achterste plaatsen aanwezig waren.

De muren werden bepleisterd en wit geschilderd.

De zolderruimte werd verlaagd door een groot deel van de driehoekige snede af te toppen met een verlaagd plafond.

Aan de voorzijde werden de bestaande kepers en bebording zichtbaar gelaten en lichtgrijs geschilderd terwijl het horizontaal deel en het achterste dakvlak werden afgewerkt met geverniste grenen planken.

Appreciatie :

Het is sterk aan te raden om de zolderruimte integraal zichtbaar te laten en de restruimte onder de dakvlakken niet te verlagen. De niet-zichtbare ruimte is bovendien niet langer visueel controleerbaar.

Het gebruik van houten planken als binnenafwerking is niet ideaal. Indien men de dakvlakken wil isoleren, is het aan te raden om de isolatie boven op de bebording te laten en deze zichtbaar te laten. Indien men een lichter effect wil bekomen kan men best de planken zacht stralen en voorzien van een witte of lichtgrijze beits.

Bij de nevenliggende zolders werden de gemetste muren ofwel zichtbaar gelaten of gekaleid i.p.v. ze glad uit te pleisteren. Het is m.a.w. wenselijk om een zolder niet even “netjes” af te werken als de woonvertrekken : men mag gerust blijven aanvoelen dat het oorspronkelijk om een niet-afgewerkte ruimte ging .

Afbeelding 51: Zicht richting de straatzijde

Afbeelding 52: zicht op de scheidingsmuur

Afbeelding 53: Detail van de beplankte deur

03.06 ALGEMEEN APPRECIATIE INTERIEUR

De woning is nog in redelijk authentieke staat en werd met veel zorg gerenoveerd.

Zoals reeds eerder vermeld in de vorige rubrieken werden er wel een aantal details aangepast die sterk afwijken van de oorspronkelijke detaillering. Dat dit in een keuken en badkamer gebeurt is niet meer dan normaal want dergelijke lokalen waren vroeger nu eenmaal onbestaand of voldeden niet aan hedendaagse comforteisen.

Maar als men plafonds verlaagt om nieuwe bekabeling aan te brengen of de hoogte te reduceren, moet men blijven zoeken naar andere oplossingen dan houten plafonds. Het is overduidelijk dat het hier om omkeerbare ingrepen gaat die geen

fundamentele schade hebben aangericht maar het vermindert de bouwhistorische appreciatie en bovendien had men perfect aan de hedendaagse comforteisen kunnen voldoen zonder te moeten overgaan naar de sterk afwijkende varianten.

Het volledig uitbreken van tussenmuren en schouwen is anderzijds wél onomkeerbaar en moet als een foutieve interventie beschouwd worden.

Een goede oplossing voor het verbeteren van het gebruikscomfort van panden met erfgoedwaarde is het plaatsen van een tweede raam aan de binnenzijde. Dankzij een achterzetraam kan het oorspronkelijke weinig isolerende raam met zijn beglazing behouden blijven, terwijl het nieuwe raam perfect voldoet aan de hedendaagse eisen op gebied van warmte- en geluidscomfort. Het is bovendien een omkeerbare oplossing. Het plaatsen van achterzetramen aan de voorzijde van de woning is uitgevoerd zoals voorschreven in het afwegingskader Historisch schrijnwerk van het agentschap Onroerend Erfgoed.⁴ De houten makelaar dient wel nog teruggeplaatst te worden. Het systeem met een houten makelaar als raamsluiting is erg zeldzaam en daarom zeer waardevol. Het wordt momenteel aangepast zodat men de ramen opnieuw kan openen.

De vensters aan de achterzijde van de woning zijn niet meer origineel en reeds aangepast door een hedendaags model, om deze reden werd niet gekozen voor achterzetraam maar verkregen de vensters dubbelglas.

⁴ <https://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/AKOE/3/AKOE003-001.pdf>.

HOOFDSTUK 04 BOUWFYSISCH ANALYSE

04.01 HOOFDGEBOUW EXTERIEUR

04.01.01 VOORGEVEL

Het baksteenparament en het voegsel zijn in redelijke staat. Wel zijn er verschillende voegen uitgespoeld : dit moet dus selectief hersteld .

Zowel in de voor-als achtergevel zijn diverse barsten zichtbaar in het metselwerk die verlopen grotendeels via de voegen. De bewoners geven aan dat de scheurvorming recent is verergerd en suggereerden dat omgevingswerken de rechtstreekse aanleiding zouden zijn. Dit kan zeker het geval zijn voor de voorgevel omdat de barsten zich daar bevinden in het invulveld boven de ramen(onder de ontspanningsboog) en daar dus enkel afsteunen op de houten lateien van de blokkozijn-kader. Het is mogelijk dat dit metselwerk op deze specifieke plaats inderdaad gevoeliger is voor trillingen maar men moet dan toch ook gelijktijdig de kwaliteit van de houten drager controleren.

De gevelankers zijn licht verroest. Deze dienen regelmatig gecontroleerd te worden: indien de verflaag afbladdert moet deze opnieuw hernomen worden.

Afbeelding 54: overzicht van de voorgevel

Afbeelding 55: Detail van de vervuiling

Afbeelding 56: Scheur boven het gelijkvloerse raam

Afbeelding 57: Uitgespoeld voegwerk

04.01.02 ACHTERGEVEL

Over het algemeen is de gevel in goede staat: er zijn amper beschadigde bakstenen te bemerken en het voegwerk is grotendeels intact. Er zijn wel diverse scheuren te bemerken tussen en boven de raamopeningen. Deze zijn naar verluidt veroorzaakt of verergerd door recente werken aan de omgeving.

In de achtergevel is de schuine tracering van de scheuren eerder een aanwijzing dat er een differentiële zetting van de funderingen is langs de zijde van woning nr. 5. Dit wordt ook bevestigd door de breuk van de natuurstenen dorpel in de traphal. Deze scheuren zijn niet recent maar het is niet uit te sluiten dat ze geactiveerd werden door trillingen. Herstel moet dus samengaan met een grondig onderzoek van de allereerste oorzaak van de scheurvorming: nazicht van de funderingen en indien daar niets kan aan gedaan worden, moeten de scheuren structureel worden hersteld door het metselwerk in de massa te herstellen en niet te beperken tot een oppervlakkig herstel van de voegen. Het is best mogelijk dat de zettingsscheuren er al van in het begin van de bouw waren omdat het gebouw werd ingeplant op de plaats van een totaal ander gebouw en men dus funderingen heeft moeten aanzetten op een geroerde bodem. In dat geval mag men er ook van uit gaan dat de zetting is gestabiliseerd en dat het kan volstaan om de massieven structureel te herstellen om schade door trillingen in de toekomst te kunnen voorkomen. Ook de barst in de dorpel moet dan niet langer dichtgemaakt worden met siliconen. Een definitieve herstelling met minerale mortel zal een beter resultaat geven als het omringende massief tenminste gestabiliseerd werd.

Het loskomen van de bepleistering op de gevel van de aanbouw heeft niet zo zeer te maken met de funderingen of stabiliteit: het gaat om afstotende kristalvorming door zouten die geïmmigreerd zijn door opstijgend vocht. Het is niet bekend of men bij de recente bepleistering van de gevel de muren voorafgaandelijk heeft geïnjecteerd. Ook lijkt het er op dat men een bepleistering op basis van cement heeft gebruikt: deze houdt het ingesloten vocht in het metselwerk omdat deze onvoldoende dampopen is. Dit maakt het metselwerk op zijn beurt dan ook vorstgevoeliger. Zoals reeds aangestipt in de voorgaande architecturale appreciatie: het was beter geweest om deze muur niet te cementeren....

Er is beperkte afzetting rond de roestige muurankers en de beugels van de regenafvoeren. Deze dienen ontroest en geverfd te worden.

Afbeelding 58: Overzicht achtergevel

Afbeelding 59: Scheuren onder het raam

Afbeelding 60: detail gebarsten dorpel

Afbeelding 61: Gebarsten pleisterwerk van de aanbouw

04.01.03 BUITENSCHRIJNWERK

Het oorspronkelijk schrijnwerk van de voorgevel verkeerd in over het algemeen goede staat, maar dient nauwgezet gecontroleerd te worden in de toekomst. De verflagen dienen regelmatig hernomen te worden, teneinde vochtschade te vermijden.

De glas-in-lood beglazing moet op korte termijn nagezien en hersteld worden. De loden strips sterk verweerd en op sommige punten te dun geworden. De panelen dienen opnieuw "herlood" te worden. Ook de mastiekboorden moeten vernieuwd worden. De bindroedes zijn licht geroest en moeten herschilderd worden.

De luiken zijn plaatselijk sterk gerot. Deze schade zet zich steeds verder zolang de aangetaste delen niet verwijderd worden. De verf is op verschillende plaatsen gebarsten, waardoor water ongehinderd kan insijpelen en er dus nieuwe rotte plekken zullen ontstaan. Het beslag van de luiken is eveneens sterk verroest, waardoor het wordt weggedrukt van het houtwerk en er zo opnieuw spleten ontstaan waar water kan indringen. De luiken moet afgenomen worden om volledig gerestaureerd te kunnen worden. Daarna is het van belang dat alle onderdelen regelmatig herschilderd worden om infiltraties van vocht te voorkomen.

De ramen van de achtergevel zijn recent vernieuwd en verkeren dus in goede staat.

Afbeelding 62: Raam voorgevel

Afbeelding 63: Dun loodnet

Afbeelding 64: Rotting aan het luik

Afbeelding 65: Roestig hengsel

Afbeelding 66: raam achtergevel

04.01.04 BEDAKING

Vanop de begane grond kan een beperkte analyse gemaakt worden van de staat van het dak. Uit een recent onderzoek van Monumentenwacht blijkt dat de leien langs de voorzijde poreus zijn en afschilferen. Plaatselijk zijn er ook leien die vervangen of opnieuw gepositioneerd moeten worden. Ook is er houtrot te bemerken aan de gootkeper aan de rand van de dakkapel, dit is te wijten aan een slechte verbinding van de loden slabben. Ook de zinken kilgoten vertonen schade, voornamelijk putcorrosie. Tot slot zijn de hanggoten in slechte staat, dit is te wijten aan een slechte afwatering en veroudering.

De cementering van de verhoogde scheidingsmuren is in slechte staat en dient hernieuwd te worden. Monumentenwacht rapporteert dat de mortelaansluiting langs de westelijke topgevel niet overal nog aangewerkt is. Daarnaast is het pleisterwerk langs de achterzijde van de dakkapel gescheurd, waardoor er eveneens regenwater kan doordringen in het metselwerk. Ook één van de gebarsten dekstenen van het trapgeveltje dient hersteld te worden teneinde vochtinsijpeling te voorkomen.

De cementering op de zijgevels is geen ideale bescherming tegen vochtinfiltratie van de zijmuren : er zij ondertussen te veel barsten en scheuren. Het is aan te bevelen te opteren voor een systematische vervanging door een meer aangepaste bastaardmortel in combinatie met een vernieuwing van de randslabben. Het bekleden van de bovenzijde met een zinken muurkap (met zijdelingse kraal) is een delicate ingreep maar verdedigbaar om een duurzame oplossing te kunnen garanderen tegen infiltratie tot aan de binnenzijde van de eerder dunnen zijmuren. De profielring van die zinken kap moet echter zo discreet mogelijk zijn (m.a.w. fijner dan de uitvoering aan de achterzijde) zodat deze nauwelijks opvalt t.o.v. de bepleistering.

Afbeelding 67: Overzicht van het dak vooraan

		
Afbeelding 68: Detail van de cementering	Afbeelding 69: Scheuren en plantengroei op de cementlaag	Afbeelding 70: Rot aan de dakoversteen
		
Afbeelding 71: Wegvallend pleisterwerk aan de topgevel	Afbeelding 72: Schade aan de bepleistering van de dakkapel	

De pannen langs de achterzijde liggen recht en er zijn geen lekken te bespeuren. Toch merkt Monumentenwacht op dat enkele pannen gescheurd zijn en dus niet meer waterdicht zijn. Daarnaast zijn ook de mortelzomen van de nokken in slechte staat. Daar de dakstructuur niet te inspecteren valt, kan schade hier verregaand zijn alvorens het probleem wordt opgemerkt. De beschadigde pannen dienen vervangen te worden en het dakvlak kan een milde reiniging gebruiken.

Langs de achterzijde van de woning kon Monumentenwacht ook zien dat het metselwerk van de schouw in slechte staat is. De voegen zijn uitgespoeld en er zijn ook losse loodslabben te zien. Deze gebreken dienen eveneens hersteld te worden om indringing van hemelwater te voorkomen. Tot slot dient de asbest buis in de schouw vervangen te worden.

		
Afbeelding 73: Overzicht van de dakbedekking achteraan	Afbeelding 74: Scheuren in de mortelboord	
		
Afbeelding 75: Beschadigde nokpan	Afbeelding 76: Asbesten pijp bij de schouw	Afbeelding 77: Losse loodslab aan de schouw

04.01.05 DAKSTRUCTUUR INTERN

De dakstructuur kan slechts beperkt onderzocht worden, delen ervan zijn verborgen achter een beplanking. De zichtbare gordingen vertonen geen schade. Hetzelfde geldt voor de kepers en dakkapel langs de voorgevel. Er is een beperkte aftekening van vocht te zien langs de nokbalk van de dakkapel, maar dit is een overblijfsel van een reeds verholpen probleem.

Afbeelding 61: Overzicht dak voorgevel

Afbeelding 62: Oude vochtatkening

Afbeelding 63: Overzicht dak achtergevel

04.02 INTERIEUR

04.02.01 GELIJKVLOERS EN VERDIEPING

Alle ruimtes zijn pas in 2001 gerenoveerd en worden goed onderhouden. Uiteraard is er beperkte en normale gebruiksschade of reeds herstelde defecten te zien.

Zowel op het gelijkvloers als de verdieping zijn enkele lange verticale barsten te bemerken. Deze zijn er gekomen na recente omgevingswerken, waarbij de straten opnieuw werden belegd met kasseien. De scheuren expanderen nog en werden daarom (nog) niet opgevuld. Dit is met name in de woonkamer goed te zien, hier loopt een barst door over de volledige hoogte in de scheidingsmuur met woning nr. 3. Op ongeveer een meter hoogte kan de scheur goed geïnspecteerd worden. Dit geldt ook voor de barst aan het bordes: deze situeert zich in de draagmuur langs de achterzijde van de woning. Ook in de achterste slaapkamer is een barst over de volledige hoogte van de muur te zien. Zoals reeds besproken bij de buitenzijde : een gedetailleerd onderzoek moet uitwijzen in welke mate de scheuren het gevolg zijn van een re-activering van reeds aanwezige scheuren ten gevolge van een oudere differentiële zetting.

Afbeelding 64 tot 66: Scheur in de woonkamer die doorloopt over de volledige hoogte van de scheidingsmuur.

Afbeelding 67: Scheur in de muur langs de gang

Afbeelding 68: Meerdere scheuren rondom de balk van de inkomhal

Afbeelding 69: Opvallende barst op het bordes

Afbeelding 70: Barst in de achterste slaapkamer

Een tweede onrustwekkende aantasting is te zien in de dambordvloeren. Het valt op dat de tegels niet meer recht liggen en dat de voegen gebarsten zijn. De oorzaak hiervan is te vinden in de kelder, dit wordt in een volgende paragraaf besproken.

Afbeelding 71: Detail van de schade aan de vloer

04.02.02 KELDER

In de kelder is een verregaande roestschade ter hoogte van de stalen I-profielen van de troggewelven te bemerken.

De voornaamste oorzaak van deze toestand is een gebrekkige ventilatie in de kelder waardoor de luchtvochtigheid te hoog is in combinatie met condensatie tegen de stalen liggers die doordat ze ingewerkt zijn met de bakstenen gewelven langs boven verwarmd worden

De stalen profielen in de kelder zijn diep geroest, er is reeds sprake van delaminatie. Hierdoor verzakken de gewelven, waardoor de bovenliggende vloeren de beweging volgen. De egaliserende zandlaag tussen de vloer en de gewelfjes is reeds deels vervallen, wat te zien is aan de zandhoopjes onder bepaalde profielen.

De oxidatielaag dient zo snel mogelijk verwijderd te worden, zodat gecontroleerd kan worden of de stalen profielen het dragend vermogen nog kunnen garanderen. Wellicht moeten delen van de I-liggers vervangen of verzwaald worden

In het verleden werd reeds een huiszwam uit de kelder weggehaald maar er zijn nog restanten achter gebleven. Deze zijn blijkbaar non-actief op dit moment maar het is sterk aan te raden om elk spoor te verwijderen.

Afbeelding 72: roest aan een vrijliggend I-profiel

Afbeelding 73: Verregaande roest op een ligger tussen 2 gewelfjes

Afbeelding 74: roest aan de andere zijde van de kelder, waar ooit een huiszwam zat

04.02.03 ZOLDER

Zoals reeds vermeld zijn de bovenranden van de scheidingsmuren zijn fel beschadigd door insijpelend water via de gecementeerde zijmuren en vooral via de gebarsten bovenzijden van de opgaande muren. .. Het pleisterwerk van 2004 vertoont vlekken en er zijn ook schimmels aanwezig.

Afbeelding 75: Schimmel op de rechter scheimuur

Afbeelding 76: Verregaande aantasting op de linker scheimuur